

27. Reşat Nuri Güntekin'in 'Bayramlık ehre' adlı hikâyesinin tahlili (Latin harflerine aktarımı)¹

Zehra ERGE²

APA: Ergeç, Z. (2022). Reşat Nuri Güntekin'in 'Bayramlık ehre' adlı hikâyesinin tahlili (Latin harflerine aktarımı). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 407-415. DOI: 10.29000/rumelide.1105399.

z

Cumhuriyet Dönemi Türk yazarlarının önde gelen isimlerinden olan Reşat Nuri Güntekin (25 Kasım 1889- 7 Aralık 1956), yayımlanmış yedi adet hikâye kitabıyla Türk hikâyeciliğinin gelişiminde önemli bir konumda yer alır. Yazarın yayımlanmış hikâye kitaplarının haricinde çeşitli gazete ve mecmualarda yayımlanmış ancak kitaplarına dâhil edilmemiş birçok hikâyesi de mevcuttur. Yazar, hikyelerini kimi zaman Reşat Nuri imzasıyla kimi zaman da "Ağustos Bceğ, Ateş Bceğ, Cemil Nimet, iğdem, Hayrettin Rüştü, R.N., Karakuş, Saksğan, Mehmet Ferit, Fakir, Sermet Ferit, Yıldız Bceğ, (***, **, * sembollerini)" gibi müstear isimlerle yayımlamıştır. 12 Nisan 1923'te yayın hayatına başlayıp 25 Eylül 1924'te kapanan Kelebek mecmuasında, Yıldız Bceğ müstear ismiyle yayımladığı 'Bayramlık ehre' adlı hikâyesi, yazarın hikâye kitapları içerisinde yer almamış ve Latin harflerine aktarılmamıştır. Çalışmamızda, Reşat Nuri Güntekin'in 'Bayramlık ehre' adlı hikâyesi, Latin harflerine aktarılarak yapı, tema ve anlatım tekniği açısından incelenmiştir. Ressamın atölyesinde yaşanan bir kesiti aktaran 'Bayramlık ehre', (Maupassant tarzı) 'olay hikâyesi' türünde kaleme alınmıştır. Reşat Nuri Güntekin'in hikâyelerinin genelinde önemli yer tutan mizah unsuru, 'Bayramlık ehre' adlı hikâyesinde de yer almıştır. Güntekin, Batılı yaşam tarzının toplumdaki yansımalarından biri olan portre yaptırma eğilimini 'Bayramlık ehre' adlı hikâyesinde ironik bir şekilde ele almıştır. Yazar, söz konusu hikâyesinde, portre yaptırma meselesi ekseninde kadın-erkek ilişkisindeki çatışmaları mizahi bir üslupla gözler önüne sermiştir.

Anahtar kelimeler: 'Bayramlık ehre', Reşat Nuri Güntekin, hikâye

Analysis of Reşat Nuri Güntekin's story 'Bayramlık ehre' (Latin letters translation)

Abstract

Reşat Nuri Güntekin (25 November 1889- 7 December 1956), one of the leading names of the Turkish authors of the Republican Period, takes an important position in the development of Turkish storytelling with the seven published story books. Apart from the author's story books, there are many stories published in various newspapers and magazines but not included in the books. The author has sometimes published his stories with the signatures of Reşat Nuri, such as "Ağustos Bceğ, Ateş Bceğ, Cemil Nimet, iğdem, Hayrettin Rşt, R.N., Karakuş, Saksğan, Mehmet Ferit, Fakir, Sermet Ferit, Yıldız Bceğ, (***, **, * symbols)". The story titled 'Bayramlık ehre' published in the

¹ Bu alışma, 18-19 Mayıs 2017 tarihlerinde Aziz Kiril ve Metodiy niversitesinde düzenlenen "Uluslararası 40 Yıl şkp Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Sempozyumu"nda, "Reşat Nuri Güntekin'in Hikyeciliği ve 'Bayramlık ehre' Adlı Hikyesinin Tahlili (Latin Harflerine Aktarılması-İncelenmesi)" başlığı altında sunulmuş ancak tam metni basılmamış bildirinin genişletilmiş hlidir.

² Öğr. Gör. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Rektrlk Türk Dili (Kilis, Türkiye), erge_zehra@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6949-9124 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 19.01.2022-kabul tarihi: 20.04.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1105399]

name of Yıldız Böceği in the Kelebek magazine, which started its publication on April 12, 1923 and closed on September 25, 1924, was not included in the author's story books and was not translated into Latin letters. In our study, Reşat Nuri Güntekin's story 'Bayramlık Çehre' was translated into Latin letters and analyzed in terms of structure, theme and expression technique. The story called 'Bayramlık Çehre,' which conveys a cross section of the painter's workshop, was written in the genre of 'event story'. The humor element, which has an important place in Reşat Nuri Güntekin's stories, also took place in his story called 'Bayramlık Çehre'. Güntekin has ironically handled the tendency to have portraits made, which is one of the reflections of the Western lifestyle in society, in his story 'Bayramlık Çehre'. In the aforementioned his story, the author humorously reveals the conflicts in the relationship between men and women on the axis of the issue of having a portrait made.

Keywords: Bayramlık Çehre, Reşat Nuri Güntekin, story

1. Giriş

Hikâye üzerine çeşitli tanımlamalar bulunur. Arapça "ha-ke-ve" kökünden türemiş bir kelime olan "hikâye" kelimesi, Arapça'da "fi'len yahut kavlen bir nesneyi taklit etmek", "eğlendirmek maksadıyla taklit", "bir fiilin taklidi", "bir metnin kopyasını çıkartmak", "bir nesneye benzemek", "bir sürü haberi nakil ve rivayet eylemek", "bir kimseden bir sözü nakletmek" gibi anlamlar yüklenmiştir.

Fevziye Abdullah Tansel, hikâyenin "Arapça hakeve kökünden" türetildiğini belirttiğinden sonra bu kelimenin "anlatma, benzetme, tarih, destan, kıssa, masal, rivâyet" mânâlarını da ifade ettiğini sözlerine ekler (1970, s.231).

Kelime anlamı bu şekilde verilen hikâye, bir edebî tür olarak ise farklı biçimlerde tanımlanır. D. Mehmet Doğan, hikâyeyi "1. Olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma. 2. Bu şekilde anlatılan olay, mesel, kıssa. 3. Anlatma, nakletme. 4. Olmuş veya olması mümkün olayların anlatılması esasına dayanan edebî tür." şeklinde tanımlar (1990, s.476).

Atilla Özkırımlı, hikâyenin "gözlem ya da tasarlama ürünü bir olayı anlatan yazı" türü olduğunu ifade eder (1991, s.84).

Fevziye Abdullah Tansel'e göre ise hikâye, "en basit mânâsıyla vak'a demektir; vak'alarla, hikâye yolu ile anlatma, en eski ifade nevi'lerinden biri olup, maksadı dinleyenleri düşündürmekten çok heyecanlandırmaktır; vak'alar, uyandırdıkları heyecan yüzünden alâkayı artırarak ifadeye çekicilik kazandırır" (1970, s.231).

Hikâyeyi, gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi mümkün olayları kişi, zaman ve mekâna bağlı olarak farklı bir kurguyla anlatan tür olarak genel bir şekilde tanımlayabiliriz.

Hikâye geleneği Türk edebiyatında, halk hikâyeleri, evliya menkıbeleri, Kur'an-ı Kerim'den alınan kıssalar, Dede Korkut hikâyeleri, meddah hikâyeleri gibi gerek sözlü gerekse yazılı tarzda manzum ve mensur şekilde yer alır. Buna karşılık Tanzimat'la başlayan tercüme ve öncü yazarlarımızın ilk hikâye türünü vermeye başlamalarından sonra, Batılı anlamdaki hikâyecilik kavramı, edebiyatımızda yer bulur.

Tanzimat döneminde hikâye bir yandan geleneksel tahkiye yöntemleriyle bağını devam ettirmiş diğer yandan da yeni değişikliklere göz kırpmaya başlamıştır. 1790'larda yazılan ancak 1868'de yayınlanan Giritli Aziz Efendi'nin Muhayyelât-ı Aziz Efendi adlı hikâyesi, geleneksel hikâye ile modern hikâye

arasındaki geçişi temsil eden eserdir. 1871'de yayımlanan Emin Nihat'ın Müsâmeretnâme'si de çerçeve hikâye geleneğini içinde barındıran ilk hikâye denemeleri arasında kendini gösterir. Batılı anlamda hikâye türünün ilk örneğini, Ahmet Mithat Efendi, Letâif-i Rivâyât adlı eseri verir. Ahmet Mithat Efendi'yi bu dönemde Sami Paşazâde Sezâi, Nabızâde Nazım, Recâizâde Mahmut Ekrem gibi yazarlar takip eder.

Türk edebiyatı, Tanzimat'la birlikte Batılı tarzda hikâye türü ile tanışmasının ardından, Servet-i Fünûn döneminde daha yetkin ve hikâye örneklerine kavuşur. Bu dönemde yeni bir tür olarak ağırlığını hissettirmeye başlayan hikâye alanında Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın gibi yazarlar eser verir. Bu yazarlar, tıpkı Tanzimat yazarları gibi Fransız edebiyatını örnek almışlar ancak onların aksine daha çok ferdi konulara yönelmişlerdir.

Fecr-i Âti döneminde Cemil Süleyman Alyanakoğlu ve İzzet Melih Devrim hikâye türünde eser vermiştir.

Milli Edebiyat döneminde ise içinde buldukları dönem dolayısıyla sosyal konulara yönelen ve daha realist bir üslupla eser veren yazarlardan Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Ömer Seyfettin ve Reşat Nuri Güntekin, hikâye türünde eser vermiştir. Bu döneme kadar sadece hikâye türünde eser vererek hikâyeciliği meslek edinen ilk yazarımız Ömer Seyfettin'dir. Onun haricinde Türk edebiyatında hikâye türünde eser veren yazarlar, genellikle başka edebi türlerde de eser vermiştir. Bu yazarlar arasında Reşat Nuri Güntekin de gösterilebilir.

2. Reşat Nuri Güntekin'in hayatı ve edebî kişiliği

25 Kasım 1889 tarihinde İstanbul Üsküdar'da dünyaya gelen ve asıl adı Mehmet Reşat olan Reşat Nuri Güntekin'in babası askerî Doktor İbrahim Nuri Bey, annesi Erzurum Valisi Mareşal Yaver Paşa'nın kızı Lütfiye Hanım'dır. İlköğrenimine İstanbul Üsküdar Selimiye Mahalle Mektebi'nde başlayan Reşat Nuri, babasının tayini sebebiyle Çanakkale'ye taşınmış ve ilköğrenimini 1900'de burada tamamlamıştır. Orta öğrenimine Çanakkale İdadisi'nde başlamış; daha sonra ise Galatasaray Sultanisi'nde ve İzmir Saint Joseph Frerler Mektebi'nde devam etmiştir. İstanbul Darülfünun Edebiyat şubesinden 1912'de mezun olmuştur. 1913'te Bursa Sultanisi Fransızca öğretmenliğine atanan Reşat Nuri, çeşitli okullarda müdürlük ve başöğretmenlik, edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulunur.

Dil Heyeti azalığına getirilen Reşat Nuri, 26 Nisan 1931'de Maarif Vekaleti ikinci sınıf müfettişliği görevini ifa eder. 3 Nisan 1939'da Çanakkale milletvekili olarak meclise girer ve buradan 5 Ağustos 1946'da emekli olur. 14 Ağustos 1947'de Milli Eğitim Vekaleti başmüfettişliği görevine başlar. Fransa Bölgesi Milli Eğitim Ataşesi görevinde ve UNESCO yönetim kurulu üyeliğinde bulunur. 12 Mayıs 1954'te emekli olur. Emekliliğinden vefatına kadar geçen zaman diliminde ise tiyatro ile uğraşır ve 1954'te İstanbul Şehir Tiyatroları Edebî Heyet üyeliğine seçilir. Akciğer kanserine yakalanan yazar, Londra'da 7 Aralık 1956 tarihinde hayata gözlerini yumar.

Edebiyata olan merakı çocuk yaşlarda başlayan Reşat Nuri Güntekin, edebiyat alanına yazdığı imzasız şiirlerle girer. "İlk hikâyesi Eski Ahbap ise 8 Eylül 1917'de Diken dergisinde yayımlanır. Yine aynı gazetede, 1918'de Cemil Nimet takma adıyla Harabelerin Çiçeği adlı ilk romanını yayımlar. İlk piyesi Hakiki Kahramanlık ise 1919'da Zaman'da yayımlanır" (Aydemir, 2020). Yazarın Dersaadet gazetesinde tefrika edilen Gizli El romanı sansüre uğrar. İstanbul Kızı adlı piyesi, Anadolu'da fakir bir köy okulunda geçtiği için edebî heyet tarafından eleştirilince söz konusu piyesi Çalhuşu adı altında roman türünde yayımlar. 1947'de Memleket adlı gazetenin de başında bulunan Reşat Nuri Güntekin'in yazıları; Zaman,

Vakit, Edebî Mecmua, Kelebek, Diken, Temâşâ, Şâir, Nedim, Büyük Mecmua, Dersaadet, İnci, Tercümân-ı Hakikat, Hayat, Fikirler, Yeni Türk, Çınaraltı, Varlık, Ana Yurt, Cumhuriyet, Milliyet, Ulus, Resimli Şark, Tan, Memleket, Güneş, Muhit, Türk Yurdu, Yedi Gün, Yeni Mecmua, Akbaba gibi gazete ve dergilerde yayımlanmıştır.

Türk edebiyatında roman türünde nitelikli eser veren yazarlar arasında yer alan Reşat Nuri Güntekin, Gençlik ve Güzellik (1919), Roçıld Bey (1919), Eski Ahbap (1919), Tanrı Misafiri (1927), Sönmüş Yıldızlar (1928), Leyla ile Mecnun (1928), Olağan İşler (1930) gibi yayımlanmış yedi adet hikâye kitabıyla da Türk hikâyeciliğinin gelişiminde önemli bir konumda yer alır³. Yazarın yayımlanmış hikâye kitaplarının haricinde çeşitli gazete ve mecmualarda yayımlanmış ancak kitaplarına dâhil edilmemiş birçok hikâyesi de mevcuttur⁴. Cevdet Kudret, Reşat Nuri Güntekin'in ilkin oyun yazarı olarak tanındığı, sonra da romancı olarak ün aldığı söylene de ilk oyunu olan Hançer'in oynandığı zaman zarfında (25. 5. 1920), yazarın devrin edebiyat ve mizah dergilerinde (Şair, Nedim, İnci, Diken, v.b.), ayrıca bazı gazetelerde (Dersaadet, v.b.) küçük hikâyeler yazmasını gerekçe göstererek oyun yazarlığından önce «hikâye-nüvis» (hikâyeci) olarak tanındığını ve sevildiğini ileri sürer (s. 292). Birol Emil ise, Reşat Nuri Güntekin'in romanları ve hikâyeleri arasında «şahıs tipleri, duygu ve düşünce motifleri» itibariyle münasebet olduğunu belirtir (1989, s.72). Hüseyin Çelik de hikâye yazarlığı «1930'a kadar devam eden Reşat Nuri'nin hikâyelerinin konuları ile roman ve tiyatroları arasında belirli ilişkiler» olduğunu vurgular (1996, s. 308).

3. Bayramlık Çehre hikâyesinin tahlili:

12 Nisan 1923'te (1339'te) Reşat Nuri, İbnürrefik Ahmet Nuri (Sekizinci), Yesarizâde Mahmut Esad (Yesari) ve ressam Ahmet Münif Bey (Özarman) tarafından «Perşembe günleri neşr» edilen ve «edebî mizah mecmuası» serlevhasıyla çıkartılan Kelebek Mecmuası, 25 Eylül 1924'e (1340'a) kadar yayın hayatına devam eder. Mecmua toplam 77 sayı yayınlanmıştır. «İlk sayıdan itibaren derginin müdürü Yesarizâde Mahmut Esad'tır. Kelebek Mecmuası'nın mesul müdürlüğüne ise 36. sayıya kadar Mehmet Reşad, 36. sayıdan itibaren de Ahmet Şefik üstlenmiştir» (Yusoğlu, 2013, s. 1). Kelebek Mecmuası'nın yayın kadrosunda yer alan Reşat Nuri Güntekin, yazar kadrosunda da önemli bir yere sahiptir. Mecmuada birçok yazısı bulunan Reşat Nuri, bu yazıların bazılarında ismini kullanır; bazılarında ise Ağustos Böceği, Ateş Böceği, Çiğdem, R.N., Karakuş, Fakir, Saksığan, Yarasa, Yıldız Böceği (**, **, * sembollerini) gibi müstear isimlerini kullanmıştır (Karaburgu, 2006, s. 526- 527). Yazar, Kelebek Mecmuasının 15 Mayıs 1340 (1924) tarihli 58'inci sayısında yer alan Bayramlık Çehre adlı hikâyesinde Yıldız Böceği müstear ismini kullanmıştır.

3.1. Olay örgüsü

Mehmet Tekin, sözlük anlamı 'olup geçen şey demek' demek olan vakanın «esas karakteri itibariyle 'taklit' ve 'yansıtma' eylemleriyle biçimlenen anlatıma dayalı türlerin (masal, hikâye, roman gibi türlerin) vazgeçilmez» unsuru olduğunu belirtir (2016, s. 70). Olay örgüsü, «bir bütünlüğün 'metin halkaları' düzeyinde idrak» edilmesi ve «anlatının özel olarak, özenle ve belirli bir amaca göre» şekillenmesidir (Tekin, 2016, s. 74- 75).

³ M. Fatih Kanter, Ölümünün 50. Yılında Belgelerle Reşat Nuri Güntekin adlı çalışmasında Reşat Nuri Güntekin'in eserlerinin ilk basım yılı ve basım yerlerini kronolojik biçimde sıralar. Daha geniş bilgi için söz konusu eserin 'Hikâye Kitapları' başlıklı bölümüne bakılabilir (2006, s.46).

⁴ Ayrıntılı bilgi için Oğuzhan Karaburgu'nun Bir Sevgi ve Şefkat Ürpermesi Reşat Nuri Güntekin'in Hikâyeciliği adlı çalışmasına bakılabilir. Reşat Nuri Güntekin'in kitaplarına girmemiş hikâyelerinin detaylı listesi sunulur (2021, s.125-148).

Bayramlık Çehre adlı hikâyede Nusret Bey, karısının resmini yapan genç ressamla resmin karısına benzeyip benzemediği hususunda konuşmaktadır. Ressam, kadının çehresinin tüm manalarını takip ederek resmi yaptığını iddia eder. Nusret Bey ise resmin tam olarak karısına benzemediğini ileri sürer. Nusret Bey ve ressam resmin gerçeğe uyup uymadığı konusunda tartışırlar. Ressam işini iyi yaptığını dair Nusret Bey'i ikna etmeye çalışır. Ancak Nusret Bey, resmin karısına benzediğine bir türlü ikna olmaz. Hikâyenin sonunda Nusret Bey, karısının evde iken sürekli sinirli bir çehresinin olduğunu ancak bayram gibi müstesna zamanlarda resimdeki gibi bir çehreye sahip olduğunu bu sebeple de resim ve karısı arasında bir alaka kuramadığını söylemesiyle hikâye nihayete erer.

Bayramlık Çehre hikâyesi, bir çizgisellik üzerinde ortaya konulan ve kendi içinde parçalanma, çeşitlenme ve dallanma görülmeyen 'tek zincirli olay örgüsü'ne sahiptir. Bu bağlamda söz konusu hikâye, 'Maupassant tarzı' olarak da bilinen 'olay hikâyesi' kategorisine dâhil edilebilir. Oktay Yivli, olay-durum hikâyesine, gelişen anlatım tekniklerine bağlı olarak "dramatik öykü, mektup öykü, anı öykü, günce öykü, mizahi öykü, portre öykü, söyleşi öykü, teatral öykü, deneme öykü, gotik öykü, anekdot öykü, tezli öykü, atmosfer öyküsü, melodramatik öykü ve trajik öykü" şeklinde sınıflandırmalar da ekler (2019, s.17). Bu minvalde ise, Bayramlık Çehre hikâyesinin mizahî türde olduğunu söylemek mümkündür. Nihad Sami Banarlı, Reşat Nuri Güntekin'in hikâyelerinin genelindeki mizahî yönünün altını çizer (1987, s. 1214). Mizah, Güntekin'in öykülerinin vazgeçilmez unsurlarındandır.

3.2. Şahıs kadrosu

Anlatma esasına bağlı eserlerde "nakledilen veya değişik şekillerde ifade edilen olayın zuhuru için gerekli insan ve insan vasfı verilmiş diğer varlıklar ve kavramlar" şahıs kadrosu olarak ifade edilir (Aktaş, 2005, s. 43).

"Bayramlık Çehre" hikâyesinin şahıs kadrosu, Nusret Bey, karısı Sadiye Hanım ve ressam olmak üzere 3 kişiden ibarettir.

Sadiye Hanım, sinirli, mutsuz, hoşgörüsüz, asık suratlı bir kadın profili çizmektedir. Sadiye Hanım'ın bu profili, Nusret Bey'in alaycı tavrıyla mizahi bir üslupla inceden inceye eleştirilmektedir. Sadiye Hanım'ın resmi yapılırken olduğu gibi çevresine güler yüz gösterip kocasına karşı güler yüzlü olmaması eleştirel bir tutumla yansıtılırken karı-koca arasındaki ilişkide sevgisizliğin, hoşgörüsüzlüğün ve anlayışsızlığın hâkim olduğu da gözler önüne serilir.

3.3. Mekân

İnsan algısı ve mekân arasında daimî bir ilişki varlığı söz konusudur. Bu sebeple hikâye, kurgusal bir evren, canlılar, olaylar içerse de bir mekân ile kendini sınırlamak durumundadır.

Hikâyede mekân ögesi, nitelikleri bakımından 'iç mekân, dış mekân, açık mekân, kapalı mekân, dar mekân, geniş mekân, simgesel mekân' gibi çeşitli sınıflandırmalar yapılarak incelenebilir. Bayramlık Çehre hikâyesinde, olayların tamamı ressamın atölyesinde geçmektedir. Dolayısıyla olaylar dar, iç ve kapalı bir mekânda vuku bulmaktadır. Karanlık, kasvetli, dağınık bir mekân tasvir edilir.

3.4. Zaman

Zaman, yüzyıllardan beri insan zihnini meşgul eden meseleler arasında yer almış ve yazarlar da hikâyede olaylar zincirini okuyucuya sunabilmek için zaman unsuruna ihtiyaç duymuştur. "Kurmaca anlatılarda

zaman tablosu, “olay (vak'a) zamanı” ve “anlatma zamanı” olarak iki düzeyde şekillenir” (Tekin, 2017, s. 131)

Bayramlık Çehre hikâyesi, ‘vaka zamanı’ açısından incelendiğinde, olayların çok kısa bir süre zarfında başladığı, geliştiği ve sonlandığı görülür. Yazarın bu hikâyesinde vaka, minimal bir zaman diliminde geçmektedir. Bu yönüyle söz konusu hikâyede anlatılan vaka, hayatın herhangi bir anından ‘kesit’ olma niteliği taşır.

3.5. Bakış açısı

Edebî eserlerde mühim bir işlev üstlenen ve eserin diğer unsurlarını bünyesinde toplayan olay zincirinin başlangıç ve bitiş noktası ve diğer olay zincirleri ile olan ilişkisi, bakış açısı ile ilintilidir. “Anlatma esasına bağlı edebî metinlerde, hem metin halkası, hem vaka zinciri, hem de eserin dili, bakış açısına göre şekil alır.” (Aktaş, 2005, s. 75). Hikâyeyi oluşturan kahramanların yaratılışı ve tanıtılması, zaman ve mekânların tasviri, bakış açısı ile okuyucuya aktarılır.

Reşat Nuri Güntekin, hikâyelerinin çoğunluğunda yazar-anlatıcı tekniğiyle hâkim (tanrısal, ilahi, olimpik) bakış açısını kullanır. Ancak hikâyelerinde zaman zaman kahraman-yazar, kahraman-anlatıcı tarzına da yer vermiştir. Aytür, tanrısal bakış açısı ile şu tanımlamada bulunur:

“Fielding’in geliştirdiği tanrısal bakış açısı, daha çok, yazar ile okuyucunun birtakım ortak değerlere, inançlara sahip buldukları toplumsal ortamlarda geçerlidir. Böyle bir anlatım yönteminin kullanılabilmesi için yazarın, anlatıcısının ağızdan ileri sürdüğü görüş ve düşüncelerin okurlarca da benimseneceğine, paylaşılacağına güvenmesi gerekir, çünkü bu yöntemle anlatılan romanlarda yazar-anlatıcı ile okuyucusunun olaylara aynı gözlerle ve aynı anlayışla bakmaları beklenir” (Aytür, 2009, s. 28).

Bu bağlamda, Bayramlık Çehre adlı hikâyenin okuyucuya hâkim (tanrısal, ilahi, olimpik) bakış açısıyla sunulduğu görülmüştür.

3.6. Dil ve anlatım

Reşat Nuri Güntekin, hikâyelerinde, kahramanları kültür düzeylerine, ait oldukları çevreye, yaşına ve karakterlerine uygun düşecek biçimde konuşturur. Yazar, Bayramlık Çehre adlı hikâyesinde de bu tutumunu sürdürmüştür. Sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.

3.7. İzlek

Batılı yaşam biçimin uzantısı olan Batılı resim zihniyetiyle beraber portre yaptırma eylemi çeşitli yazar ve şairler tarafından eserlerinde işlenir.

“Mehmet Akif Ersoy sosyal tenkit amacıyla ‘Resam Hakkı’ adlı şiirinde ressamla resmi sipariş edenin farklı dünyaların insanları olmalarını anlatmak için kullanırken benzer temayı Reşat Nuri, ‘Bayramlık Çehre’ adlı hikâyesinde karı-koca münasebetlerini mizansenleştirmek için kullanır” (Yusoğlu, 2020, s. 109).

Reşat Nuri Güntekin, Bayramlık Çehre adlı hikâyesinde portre ekseninde kadın-erkek ilişkisinde yaşanan çatışmayı gözler önüne serer. Yazar, bu hikâyesinde olduğu gibi başka hikâyelerinde de bu mesele üzerine eğilmiştir. Gayr-i meşru ilişkileri, kocalarından başka bir erkekte çocuk sahibi olan kadınların bu durumdan kurtulma çabaları, eşlerini aşırı şekilde kıskanan kadın ve erkeklerin düştüğü

komik durumlar, zengin koca bulup rahat bir yaşam isteyen genç ve tecrübesiz kızların erkeklerin tarafından kullanılarak ortada bırakılmaları gibi konuları işlemiştir.

Tanrı Misafiri adlı kitabında yayınlanan "Su Çekme ve Bulaşık Yıkama" hikâyesi, aile hayatında kadın ve erkeğin rolleri üzerine bir sorgulama içerir. Hırsız-I, Hırsız-II, Diplomasız Doktor, Gençlik ve Güzellik, Akrep, Bir Yutturma, Abdal Hafız, Davet, Hamarat Koca, İlk Âşık, Mavi Gözlü Çocuk, Kuvve-i Maneviye başlıklı hikâyelerinde aldatan-aldatılan, pasif-baskın, ezen-ezilen çiftlerin sorunlu ilişkilerine yer verir. Bu konuların dışında ise Bir Ayrılık başlıklı hikâyesinde mutluluğu yakalamış ancak geçim sıkıntısından dolayı ayrılmak zorunda kalan bir aileyi konu edinir. Yazarın adı anılan hikâyeleri ile Bayramlık Çehre hikâyesi, izleksel boyutta birbirleriyle örtüşmektedir.

4. Sonuç

Reşat Nuri Güntekin'in müstear isimle (Yıldız Böceği) Kelebek dergisinin 15 Mayıs 1340 (1924) tarihli 58'inci sayısında yayınladığı Bayramlık Çehre adlı hikâyesi, kadın-erkek çatışması üzerine eğildiği mizahî üslupla kaleme alınmış (Maupassant tarzı) bir 'olay hikâyesi'dir. Yazarın benzer konuyu işleyen diğer hikâyeleriyle üslup açısından paralellik gösterir.

Batılı yaşam tarzının yansımalarından olan Batılı tarzda resim anlayışıyla beraber portre yaptırma eylemi çeşitli yazar ve şairler tarafından eserlerinde mevzu bahis edilir. Reşat Nuri Güntekin de toplumdaki bu eğilimi Bayramlık Çehre hikâyesinde ironik bir üslupla işlemiştir.

Çalışmamızda yazarın daha önce Latin harflerine aktarılmayan 'Bayramlık Çehre' adlı hikâyesi Latin harflerine aktarılmıştır. Reşat Nuri Güntekin'in bu hikâyesinin dışında kitaplarında yer almayan ve Latin harflerine aktarılmayan birçok hikâyesi mevcuttur. Yazarın söz konusu hikâyelerinin derlenip Latin harflerine aktararak Türk edebiyatına kazandırılmasının, bu husustaki açığı kapatacak önemli bir çalışma olacağı kanısındayız.

Bayramlık Çehre (Latin harflerine aktarımı)

- Zevceniz hanımefendinin resmini nasıl buldunuz?

Beş dakikadan beri sehpanın karşısında karısının henüz boyası kurumamış resmini seyreden Nusret Bey isteksiz bir tavır ile dudak bükerek cevap verdi:

- Fena değil.

Zengin müşterisinden daha büyük bir takdir bekleyen genç ressam asabileşti:

- Maa- hazâ bu tabloyu bütün meslektaşlarım fevkalade beğendi dedi.

- Nusret bey bir adım geri çekilmişti. Elini dürbün gibi yaparak gözüne götürdü:

- Resmin kusuru yok dedi, yalmız...

- Yoksa zevceniz hanımefendiye benzemiyor mu?

- Vallahi orasını pek tayin edemeyeceğim. Bir bakışa göre o, bir bakışa göre o değil.

- Beyefendi maksadınızı anlayamıyorum.

- Doğrusunu isterseniz ben de ne demek istediğimi anlamıyorum.

- Şu tarafa teşrif ediniz de resmi mufassalan tetkik edelim.

Genç ressam Nusret beyi kolundan tutarak sağa çekti.

- Evvela gözlerinden başlayalım. Şu içlerinde altın harelere dolaşan koyu mavi gözlere bakınız. Göz demek bütün çehre demektir. Gözler insanın ruhuna açılmış pencerelerdir. Gözlerin renginde, gayr-

ı muayyen bakışında, uzun kıvrık kirpiklerinde, ince mavi damarlı göz kapaklarında bir kusur var mı?

- Hayır.

- Maa- hazâ geniş kanatlı bir az papağanvari burunda bir kusur var mı? Geniş alındaki ifadeyi tamamıyla vermemiş miyim?

- Hakkınız var. Gözler o gözler, burun o burun, alın o alın. Mamafih bir şey var ki.

- Yaptığım resim o kadar canlı ki çerçeveden fırlayacak gibi. Zevceniz hanımefendi eserimi çok beğendi.

- Tabii değil mi ya? Onu olduğundan güzel göstermişsiniz.

- Rica ederim böyle söylemeyiniz. Çehredeki kusurlardan hiçbirini ihmal etmedim. Mesela Gözlerden biri diğerinden belli belirsiz küçüktür, çenede hafif bir çarpıklık vardır. Zevcenizi saatlerce karşıma oturup lakırdıya tuttum, çehresinin bütün manalarını tetkik ettim. Ta ki göz ve dudaklarındaki manayı hülâsa eden çizgiyi yakalayayım. Neticede buna muvaffak oldum sanıyordum.

Nusret Bey bıyıklarıyla oynuyor, hayretle resme bakıyordu:

- Ne garip şey! Siz söylerken resme bakıyorum, bütün sözlerinize hak veriyorum. Resmin bütün teferruatı zevceme benziyor. Fakat hayat-ı umumiyesine bakınca bir şeyin eksik veya yanlış olduğunu fark eder gibi oluyorum. Haberim olmadan bu resmi karşıma çıkarırseniz "Aman Ya Rabbi bu resim karıma ne benziyor" diyecektim. Fakat bu benim karımdır diyemeyecektim. Bilmem anlatabiliyor muyum?

- Anlayamıyorum beyefendi anlayamıyorum.

Nusret Bey genç sanatkârın asabileştiğini gördükçe üzümlü sayıklıyordu:

-Üzülmeyin rica ederim dedi, ben öyle pek resimden anlayan bir adam değilim. Olsaydım eksik olan şeyin ne olduğunu belki bulur çıkarırdım.

Zihn-i meşguliyeti Nusret Bey'in şişman yüzünü istakoz gibi kızartmıştı. Atölyenin penceresinden giren güneş alındaki ter damlalarını parlatıyordu. Tam bu esnada atölyenin kapısı açıldı, içeriye Nusret Bey'in Sadiye Hanım girdi. Ressam eliyle genç kadını takip etti:

- Rica ederim o vaziyette durunuz hanımefendi.

Sonra Nusret Bey'e döndü:

- Şimdi bakınız beyefendi ve elinizi vicdanınız üzerine koyarak söyleyiniz. Resim ile zevceniz hanımefendi arasında hiçbir fark var mı?

Hakikaten Sadiye Hanım levhanın içinden fırlamış gibidir. Ressam tekrar genç kadına dönerek:

- Zevc-i muhtereminiz beyefendi resmin size benzemediğini iddia ediyorlardı, dedi.

Sadiye Hanım başını kocasına çevirdi. Kaşlarından birini kaldırdı, gözlerini büzdü, iğrenç bir şey koklar gibi burnunun kanatlarını titretti. Dudağını hakaret ve merhamete benzeyen bir tebessümle çarpıtarak:

- Sen zaten ne anlarsın ki zevksiz adam, dedi.

Nusret Bey o anda muzaffer bir feryat koparttı, eliyle karısının çehresini göstererek:

- Aman kaşların, gözlerin, burnun, dudakların bu saniyedeki vaziyet ve manasına bak dedi, işte benim her gün evde gördüğüm çehre, sevgili zevcemin hakiki çehresi budur. Resmini yaptığınız esnada size gösterdiği çehre fevkalade zamanlara mahsus olarak takındığı düğünlik ve bayramlık maskedir. Resminizin niçin karıma benzemediğini anladınız mı?

Yıldız Böceği

Kaynakça

- Aktaş, ř. (2005). Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili/ Teori ve Uygulama. Ankara: Kurgan.
- Aydemir, A. (2020) Reşat Nuri Güntekin maddesi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim linki: <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/guntekin-resat-nuri>
- Aytür, . (2009). Henry James ve Roman Sanatı. İstanbul: YKY.
- Banarlı, N. S. (1987). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. (s.1214). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- elik, H. (1996). Reşat Nuri Güntekin. *İslm Ansiklopedisi* (Cilt 14. s. 307-309) TDV.
- Doğan, D. M. (1990). Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: Rehber.
- Emil, B. (1989). Reşat Nuri Güntekin. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Güntekin, R.N. (15 Mayıs 1340). Bayramlık ehre. *Kelebek dergisi*. (S .58, s.4).
- Kanter, M. F. (2006). lmnn 50. Yılında Belgelerle Reşat Nuri Güntekin. Ankara: İnkılp.
- Karaburgu, O. (2006). Reşat Nuri Güntekin'in Bilinmeyen Remiz ve Mstear İsimleri, *Türk Dili*. (S. 660, s. 525-535).
- Karaburgu, O. (2021). Bir Sevgi ve şefkat ürpermesi Reşat Nuri Güntekin'in Hikâyeciliği. İstanbul: Kesit.
- Kudret, C. (1970). Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 1859- 1959. Ankara : Bilgi.
- zkırmılı, A. (1991). Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Tansel, F. A. (1970). Hikâye maddesi. *Türk Ansiklopedisi*. (C.19, s.231).
- Tekin, M. (2016). Roman Sanatı 1. İstanbul: Ötüken.
- Yivli, O. (2019). yk Nasıl Okunur: Modern yk ve Yöntem. Ankara: Günce.
- Yusoğlu, N. (2013). Kelebek Mecmuası zerine Bir İnceleme, İstanbul: Kitabevi.
- Yusoğlu, N. (2020). İstanbul Mizahı ve Reşat Nuri Güntekin' in Mizahi Hikâyeciliği. Ankara: Hece.